

C:\Users\Plazma\Desktop\Knhy pdf\Klima_Ladislav-Ja_a_stryc.pdb

PDB Name: Já a strýc

Creator ID: REAd

PDB Type: TEXT

Version: 0

Unique ID Seed: 0

Creation Date: 16.8.1973

Modification Date: 16.8.1973

Last Backup Date: 1.1.1970

Modification Number: 0

Já a strýc

Ladislav Klíma

Já a strýc nenáviděli jsme se nenávisť instinktivní. Když jsem byl ještě malý hoch a on k nám zavítal, poštival ustavičně na mne rodiče, vytýkaje jim, že mne rozmazlují, udávaje na mne každou špatnost, ba vymýšleje si mnohé a zavdávaje tím podnět k častým mrzutostem v naší rodině. - Vše špatné viděl na mně : "je zrovna tak bezbožný jako mladý, a vražda z něho hledí už teď!" říkal často ; mimo něj nikdo mně toto poslední neřekl - zvláštní ! -- Ale mohu říci, že jeho nepřátelství nevzbudilo mého : jak slabé byly mé pomstychtivé city proti bezedné antipathii a ošklivosti, kterou jsem k němu cítil odevždy! Pouhá vzpomínka naň zkazila mně náladu na dlouho; v přítomnosti jeho chtělo se mně zvracet; a dotkl-li se mne, kůže mne v pravém slova smyslu delší dobu pálila.

Vzbuzoval ošklivost zevnějškem svým a povahou. - Byl to lakomec nejčistšího rázu ; byl svobodný, bohatý obchodník, železného zdraví, úžasně houževnatý. - Rodiče moji byli chudí. Jen jednou dohnala tíseň otce mého, jeho bratra, aby ho požádal o zapůjčení 100 zl. Dostal odpověď : "Mohu ti na směnku půjčit 50 zl., ale nutný ručitel ! Nechceš-li, dám ti velkomyslně tři zlaté . . ." V době, kdy studoval jsem lékařství, moji rodiče zemřeli. Dědictví po nich stačilo mně k výživě sotva rok. Pak byl jsem nucen vedle studií svých vydělávat si sám . . . Byl bych oběmu učinil zadost - mám ducha i vůli, ale mám též silnou touhu po poznání - a kdo tu má, ten musí žít na útraty všedního, praktičtěji. - A tak sloužil jsem dvěma pánům - kde bylo by nutno sloužit jen jednomu. - Následky se dostavily v nervové rozdrážděnosti a duševní rozervanosti.

Měl jsem na vybranou buď věnovat se cele písařství nebo podobnému - nebo vrazit do sebe dýku nebo jít žebrať ke strýci, jedinému svému příbuznému - jehož universálním dědicem jsem podle zákona -

mimochodem - byl. - A mnohem lehčí, zcela upřímně, bylo by mně bývalo to druhé než to třetí - Jen statečnost, abych odolal všemu, byla příčinou, že odhodlal jsem se strýce navštívit! - A pak ovšem ještě jiný plán -

Přijel jsem k němu, když večerel brambory, maštěné smrdutým lojem. - S netajenou radostí naslouchal líčení mých útrap. - "Nikdy bych vás neobtěžoval, kdybych byl zdrav," skončil jsem. A on otcovským tónem odvětil:

"Milý Stanislave, mám tě rád, třeba jsi mne vždy nenáviděl, už jako malé dítě jen se na mne škaredil, sotva mne pozdravoval, a chci se k tobě zachovat jako k svému příbuznému. Proto dávám ti radu cennější než všechny peníze : Spolehej jen na sebe, bojuj, trp dál, neboť právě nejtrpčí zkoušky života zdokonalí nejvíc. Že jsi duševně nemocen? Nech zbytečného myšlení i darebného snění a hned budeš zdrav! Až zvítězíš v boji a budeš se sám živit, přijď ke mně zas a pak tě snad nenechám zcela bez podpory, abys udělal doktorát ; avšak i dnes nenechám tě odejít s prázdnýma rukama: nahradím ti cestovné a dám ti k tomu čtyři - no pět zlatých, Bohu budiž poručeno ! A zůstaň u mne zadarmo přes noc - a máš-li hlad - tady dojez brambory, jsou velmi chutné, ale já už nemohu."

Tolik laskavosti a štědrosti přesahovalo, vážně, má očekávání, pokud byla střizlivá. - Z vděčnosti snědl jsem brambory - a když dobrý strýc vyšel, vpíchl jsem do jedné z jeho starých bot dubovou, velice špičatou tříštičku. Ale neočekával jsem od toho mnoho. - A také jsem nic neslyšel.

Nechal jsem lékařství a přijav místo úřednické věnoval jsem se cele sčítání a odčítání - vše ušlechtilější v sobě násilně tlumě. - Díky tomu šlo to jakž takž dva měsíce. - Konečně však zlomila nepřirozená činnost ducha mého tak, že potřeboval jsem jednoho dne deseti minut k sečtení šesti pěticefemých čísel.

Vystoupil jsem ze služby a řekl si : "Do zítřejšího večera musím se rozhodnout, stanu-li se nádeníkem nebo zastřelím-li se nebo -"

Následující den jsem byl předvolán k soudu. A to přivedlo ubohý mozek můj na nápad nový: dopustit se politického zločinu. "Budu na několik měsíců zabezpečen, duch můj si odpočine, stanu se snad politicky v očích národa a žen interesantní - a pevně, radostně jsem se rozhodl, že večer v hostinci, kam chodili obvykle detektivové, pronesu něco hodně vlastenecky velezrádného -

A volný, skoro tanče, spěchal jsem k soudu. "To jsme se po vás napátrali," přivítal mne vlídně úředník.

"Ale nebojte se - račte vzít místo; zpravidla nejsou cesty k úřadům spojeny s příjemnými záležitostmi, ale záležitost, k vůli níž jste předvolán, sotva bude vám nepříjemná. Jelikož újec váš, p. V. nezanechal závěti, jste podle zákona universálním dědicem jeho jmění, páčícího se na 300.000 zl."

"On zemřel?"

"Vy to, bože, nevíte? Blednete - smím nabídnouti sklenku vína? Je tomu již přes měsíc dostal otravu krve, bodnutí cvočkem nebo trnem nebo čím v botě zapíchnutým. Prosím, ještě sklenku -"

"Ubohý strýc !"

"Všechna čest vašemu strýci, pane! Jiný myslel by jen na dědictví - všechna čest! Zvláště vzhledem k tomu, že zesnulý neměl vás podle všeho příliš v lásce. Mnohokrát se vyjádřil, že nebudete po něm dědit ani haléře. Testament nezhotoval, poněvadž věřil, až do poslední chvíle, že se uzdraví a že sepsáním jeho přivolal by smrt. Teprve v posledním smrtelném tažení zvolal: "testament -" Přinesli psací náčiní, - ale nemohl již zřetelného slova promluvit, ani rukou vládnout. Po několikaminutovém zoufalém úsilí pozbyl vědomí a nenabyl ho už -"

Následující měsíc ztrávil jsem studii medicíny a v žertovné bujnosti rozhodl jsem se, že podrobím se zbývajícím zkouškám hned, a ještě aspoň rok byl bych musel studovat, abych byl obstojně připraven - Sotva kdy přišel k rigorosu student mizerněji připravený a veselejší. Ale velkou náhodou dostal jsem právě otázky, na něž znal jsem odpověď a stal jsem se doktorem -

Na štěstí pro nemocné, ani mně nenapadlo ubírat jiným lékařům chlebiček. "Jsem volný! jsem konečně svůj !" jásala má duše, když unášel mne vlak k vile, kde zemřelý újec obýval za živa nejhorší pokoj. Tam chtěl jsem ztrávit léto.

Dosud necítil jsem ničeho z toho, čemu se říká sumárně výčitky svědomí; naopak jen radost utajené pomstychtivosti ! Ale když obklopily mne stěny, mezi nimiž jsem příšeru svou vícekrát zřel, stěny

prosáklé jejím dechem, jejím duchem, obrátila na mne věc svou druhou hroznou tvář a rázem zašklebila se na mne celá ohyzdnost mého postavení.

Nyní bylo moje, co bylo jeho! . . . Nyní užíval jsem toho, čeho užíval dřív on. Nyní byl duch můj nucen dotýkat se stále toho, s čím mrtvý hnus můj byl téměř srostlý. - Nyní byl jsem odkázán jít těsně s tím, co, otráveno jím, připomínalo mně ho krok za krokem. - Nyní jsem žil z toho, co nenáviděný, opovrhovaný člověk vyzískal, krmil jsem se z netvora, jehož pohled dřív obracel ve mně vnitřnosti. Byl jsem teď spřážen neodlučitelně s tím, co mně bylo nejprotivnější, hůř než muž, pojavší starou babu. Jen k jednomu dovedl jsem to přirovnat: k myšlence, že pohřben bych byl do jednoho hrobu s ním - A - - co zavanulo to na mne ze šeredného stropu - -? Zdálo se mně, že slyším z dálky slabé zaúpění? Byl bych ihned vilu opustil, kdybych nebyl cítil zbabělý strach. - Po celou noc nezamhouřil jsem oka. Nábytek praskal, bylo mně, že nejsem v pokoji sám, několikrát jsem se otočil, dýku drže v ruce, maje příšernou ilusi, že někdo již již na mne sahá. Ale řekl jsem si, že aspoň tuto noc vytrvám; neboť pochopil jsem, že bylo by bláznovstvím bydlet zde i dále. -

Ale neuprchl jsem vnitřnímu strašidlu. "Jsem nerozlučnými pouty spojen s hnusným umrlcem", kroužilo mně stále v duši . . . Brzo bylo mně otráveno vše, neboť kam jsem pohlédl, za vše vděčil jsem strýcovým penězům -. Oděv, jež jsem na těle cítil, třešně, jež jsem si koupil, knihu, kterou jsem četl, vše upomínalo mne na nejhnusnější skutek mého života. Bylo to patologické, protože abnormální, ale jak přirozené! Ošklivíme-li si nosit oděv protivného mrtvého, není to v podstatě totéž jako ošklivit si za jeho peníze koupený nůž? Marně jsem si říkal, že jeho majetek, peníze, věci za ně koupené nemají s ním vlastně nic společného, že je přeci přírodním zákonem žít z toho, co jsme přemoženému uloupili; ideové asociace ležely tak hluboko, že vzdorovaly, že rostly, - až s hrůzou jsem poznal, že vlekou mne k propasti šílenství. To byla ta volnost, kterou jsem doufal nalézt! A hrůza z oloupeného rostla stále z hnusu a choroby mé - každý zvuk mne děsil, každý muž ubírající se mně vstříc zdál se mně být zavražděným, nespál jsem celé noci, každou chvíli čekaje, že dotkne se mne duchové rámě a usínaje, aby ve snu vskutku se mne dotýkalo. Ale cítil jsem že nebýt dědictví po něm, pozbyl by vši moci nade mnou. Věděl jsem, že mohu šílení ujít rázem - odhodím-li strýcovy peníze . . Ale neznamenal to padnout do Scylly? Naskytovala se při mně duševní dispoziční, vzdám-li se bez výhrady všeho, možnost, abych neupadl opět tam, kde jsem byl před předvoláním k soudu? Kde vzít peníze aspoň k etablování se jako lékař? A proniknout jako spisovatel? K tomu byl jsem příliš poctivý a čistý - a chytrý.

Aspoň něco jsem dělal. - Psal jsem zuřivě do všech možných časopisů a za honorář kupoval jsem losy, promesy, sázel do loterie. - Ale šílení mé rostlo a rostlo - až zoufalství napjalo mé myšlení, překonávání svých afektů a hýření - A zvítězil jsem! Snad byla nemoc má žarem svým ztrávena i bez toho ulevila - ale hlavní je, že zanedlouho byl jsem skoro vyléčen. - Jen málokdy ozvaly se zbytky šílení jako vzdálené zadunění vyburácené bouře. - "Jsem volný svou silou, konečně osvobozený!" jákala zas má duše.

Byl podzimní šerý podvečer. - Vracel jsem se z delší procházky do svého města. - Jsa unaven usedl jsem na balvan vedle silnice a zadíval jsem se v lom, který svou zvláštní, tajemně smutnou opuštěností upoutal vždy bezděky mé oči. A hluboko jsem se zamyslel ... Bylo hrobové ticho kol a nikde neviděl jsem člověka -

Dlouho jsem tam seděl. - Skoro jsem si ani neuvědomil, že za mnou znějí kroky - Vzdalovaly se směrem k městu, dohasínaly - tu jsem sebou trhl a vzchopil se, abych vesele šel dále. Asi dvě stě kroků přede mnou ubíral se muž. Doháněl jsem jej. - A tu jsem zpozoroval, že shrbenou postavou svou a chůzí, prohýbající se na obě nohy v kolenou při každém kroku jakoby napadající, podoben je ujcí. - Vlasy jeho byly dlouhé a šedivé jako strýcovy. - Zmocnil se mne slabý strach, zaváhal jsem temně, mám-li jej předejít. - "Fuj!" řekl jsem si. "Ted už se mně nemůžeš zjevit, hnuse! Ted' se nebojím, tedy nemohu vidět halucinaci! Dokud se člověk bojí, nejen že může, ale musí strašidla vidět. Kdo touží po nich, tomu dávám neklamný recept: ať, až v temné místnosti zmocní se ho strach, že umrlec vloží rnu ruku na rameno, strach ten rozdmychuje až do žhavosti. Ale ted' jsem beze strachu, v normální náladě a připraven. A i kdyby byl strýci podoben, - nesmím se lekat; není dost lidí sobě podobných? Jak hloupá je pověřivost! Neznámý se neohlížel. - A než jsem jej dohonil, zapomněl jsem zcela na svou domněnku, takže pohlédl jsem v tvář jeho tak klidně, jako pohlédneme v tvář každého člověka, s nímž se setkáme.

A tělo vypovědělo duchu službu ; nebýt stromu vedle, byl bych klesl -

Ale i na tváři starce objevilo se leknutí. "Proč se - bojíte?" vypravil hlasem, který silně se podobal hlasu zemřelého -

"Kdo - jste?" vyrazil jsem skoro řvavě -

"Co pomátl jste se, mladý pane? - Jsem poctivý člověk, jmenuji se Matěj Soukup a můj charakter je cestující agent. Agent, prosím, ve službách světoznámého obchodu s vínem Samuel Perdeles. Prosím, vidím, že ráčíte být nóbl pán a dovoluji si vám při této zvláštní příležitosti nabídnout ceník -

Tato slova mne ovšem značně uklidnila. Přes to couvl jsem před jeho rukou s ceníkem.

"Odpustte - ale jste nápadně podoben jistému mému příbuznému."

"Tak? Hehe ! Tak snad jsem jím, snad jsem příbuzným tohoto hezoučkého mladého pána -"

"Je už mrtev -"

"V tom případě jsem s ním sotva totožný. Jaká škoda! Ale teď rozumím, hehe! Je to zlé, opravdu potkat člověka umrlci podobného -. Já to také znám, znám -. Měl jsem tetu, ta umřela; ta měla sestru, která jí byla na vous podobna, totiž to není pravda, protože měla vousy skoro jako vy, velevážený pane, a pak měla nos rozplácly, kdežto ta mrtvá měla zobák, jen zrní jí nasypat. Ale ta živá měla dřív také zobák, její milenec udělal jí však z něho placku ; ten jí dal facku, já to sám viděl. Pak ji navedli, aby mne vystrašila, přilepili jí na placku vosk, oholili ji, ustrojili jako tetu, ona vešla večer ke mně - a já, jak stál, tak jsem si na podlahu sedl, ani nevím, jak se to stalo. - Nedivím se Vám, mladý pane !" Zasmál jsem se, všechna tíha se mne spadla. "Jaká hloupost přec jen věřit v nadpřirozené !" zvolal jsem a vzal ceník. Ale znovu zmocnila se mne hrůza při pohledu na agenta; a přece rozeznal jsem teď, že mezi oběma obličejí jsou jisté rozdíly - "Jistě si něco objednáme," řekl jsem kvapně - "Dobrou noc, pane Soukupe !"

"Což nesvezeme se spolu, mladý pane? Jistě jdete také do města -"

"Ale mám ve zvyku rychle chodit."

"Tak já si také pospíším !" A poskočiv už byl po mé straně - Podvolil jsem se, ale hned mne to mrzelo ; znovu zachvátila mne hrůza. Chvilí šli jsme mlčky. - Tu pravil:

"Račte odpustit, mladý pane! řekl jsem vám, kdo jsem, mohl byste mně říci také, jaký je váš charakter?"

"To kdybyste mně mohl říci, byl byste mým největším dobrodincem."

"Tak? Hehe! Ale neračte, prosím, žertovat." "Poněvadž žertuji, řeknu vám, že můj charakter je soukromník."

"Sou-kro-mník? O-o-o! Tak mladý, zdravý, hezký pán ! Odpustte, ale to není v pořádku !" "Proč bych chodil s berlou, mám-li zdravé nohy ?"

"Hehe! Ale tak mladý pán má se přičiňovat!"

"Jest vám přičiňování se vydělávání peněz?"

"O - o! mladý pane, my si nerozumíme! Dejte na mne, mladý pane : starejte se o stáří ! peníze se těžko vydělávají a snadno rozmrhávají "Jste trochu drzý! Kdo má tři sta tisíc, nemusí se nouze bát ! Může třeba rozmrhat dvě stě padesát a zbylé postačí mu, není-li blázen, he slušnému životu do smrti."

"Tři sta tisíc! Vždyť to dělalo aspoň tři sta padesát! Ale, mladý pane, sotva jste dědil, stal jste se hned lenochem? Proč blednete?"

"Jak to víte, člověče?" vzkřikl jsem násilně -

"Ale znám vás dobře, hehe! Proč odskakujete? Již třikrát viděl jsem vás v městě a informoval se o vašem charakteru a poměrech. Odpustte, že jsem si hrál na nevědoucího -"

A tak!" oddychl jsem si a utřel pot. - "Jaký jsem to osel! - Stále nemohu se zbýt myšlenky, že jste umrlcem!"

"Máte snad špatné svědomí? - Ó mladý muži, jste na špatné cestě ! Věříte-li pak v Boha?" "Drzý chlape, co vím, to vím a nemusím v to věřit. Namlouvám-li si, že něco vím, co nevím a to je víra - pak se sám obelhávám a to není nic ušlechtilého!"

"Tedy nevěříte, ach! To je počátek všeho zlého, - a pak lenost - Slyšte radu starého muže a přičiňte se, abyste ke stáří -"

"Starý osle - nepřestanete-li - rozejdeme se ihned ! Rad'te raděj i sobě, šedivý agente ! Kdybych jen s polovicí energie, s kterou se přičiňuji o vyšší věci, mohl se věnovat špinavému vydělávání peněz, vím jistě, že bych byl ve vašem věku milionářem."

"Och, mladý pane ! nebyl jsem vždy chudý, jako teď! Byl jsem boháč, ale špatný člověk připravil mne o vše. Znal jsem jej už od mládí a hned jsem věděl, že čeká naň jen šibenice. - Už jako kluk nestál za nic, v Boha už tenkrát nevěřil, vražda hleděla mu z očí - Ale pořád se lekáte, lépe byste učinil, kdybyste šel jinou cestou než já -"

"Ne!" zařval jsem. "Vypravujte dál!"

"Byl to můj synovec. - Rodiče jeho byli příliš hodní a mrskali jej málokdy, to je ta bída! Ten měl být můj ! Marně jsem radil sestře : řež jej víc -"

Sestře? Jaký jsem to blázen ! - No, mluv dál, tlachale starý, a čert tě vezmi, ať jsi kdo chceš!"

"Podařil se. Peníze, které po rodičích zdědil, prolumpal za chvíli a pak přišel na svého strýce se žebrotou. Ale místo, abych byl jím hned vyrazil dveře, pohostil jsem ho skvěle a dal jsem mu padesát zlatých -"

"Snad bez nuly! A brambory maštěné lojem na mazání bot?" vzkřikl jsem, svíraje dýku. Velmi dobrým lojem! A padesát zlatých!" trval na svém. A víte, jak se mně odměnil? Nastrčil mně do boty třísku napuštěnou jedem -"

"Proč jsi lhal, červe, že jsi agent?" zařval jsem pln šílené odvahy a vytasil dýku.

"Nelhal jsem, panáčku ! Skoro jsem už umíral, snad jsem byl zdánlivě mrtev - a ten dareba pomoci podplacených doktorů, prohlásil mne za mrtvého - a když jsem k sobě přišel, dal mne odvésti do Ameriky, bez groše v kapse. Tam musím se živit agenturou, nemaje peněz na cestu do Evropy - ale jak je zahospodařím, pak běda tomu ničemovi ! Objevím se jako meteor, pravda vyjde najevo -"

"Blbe, nehrej dále komedii! - A myslíš-li, žeš nepošel, ubezpečuju tě, že hniješ už dávno v hrobě - a že, nejsi-li pouhý můj přelud, jsi teď v říši stínu nebo kde !"

"Vím to dobře, darebáku!" zvolal jiným hlasem než dosud. "Zemřel jsem a vím, že jsem nesmrtelný, a že Bůh je nad námi, který trestá hříchy. Ničemo! tebe jsem vždy nenáviděl, vrahu, ty zabil jsi mne a teď pracně mnou nastřádaného jmění za -"

Nedomluvil. Dýka má proklála mu srdce. A já jako šílený prchal k městu . . . Zdálo se mně, že jdou za mnou strašlivé kroky. Pomalu se ke mně blížily . . . V blížení tom bylo cosi nezměrně děsného. Vlasy se mně ježily. "Rozdrť mně to zcela jistě! Vždyť je to ve mně, vždyť je to má vlastní hrůza ! kmitlo mně lebkou . . . Odvaha prchla před panickým, dětským děsem . . . Mohl jsem bojovat proti neviditelnému nepříteli? Znovu dal jsem se na zběsilý útěk . . .

Ale příšernému stihateli jsem neunikl... Znělo to již jen osm kroků za mnou, pak šest - čtyři . . . A již na mne zezadu něco sahalo . . . Něco nehmotného, ale strašnějšího, než každá hmotná síla, - něco vše rázem otravujícího a v hnutí přivádějícího . . .

Setmělo se . . . Postupně šklebily se na mne hvězdy. Nevěděl jsem, kam se potácím, klopýtal jsem cestou necestou. Ono strašné svíralo mne nevyslovitelně, nemyslitelně ... Noc černá, tajemná zakryla vše kolem a já vyčerpan klesl na studenou, vlhkou hroudu země - -

Zde končí zápisky mladého muže. Nepodařilo se nám rozluštit, je-li to povídka či skutečný příběh, víme jen tolik, že byly nalezeny v chorobinci mezi rukopisy ošetřujícího lékaře.